

Kristin Lofthus Hope

Frå fersk til friskt?
Om prosessen fra feltnotat
til bruk av data

STS-arbeidsnotat 15/02

ISSN 0802-3573-179

arbeidsnotat
working paper

FRÅ FERSK TIL FRISKT? OM PROSESSEN FRÅ FELTNOTAT TIL BRUK AV DATA

Kristin Lofthus Hope

Innhald

Innhald	i
Frå fersk til friskt? Om prosessen frå feltnotat til bruk av data	1
Kva er etnografisk metode?	2
Korleis blir data data? Feltnotat og intervju som minnebrikker	3
Skrive ut feltnotat – frå lause notat til fastare form.....	6
Tur i skogen - om det å skriva historier	8
Korleis kan ein nytta ulike narrasjonsteknikkar?.....	12
"Tur i skogen" som eit ledd i analysearbeidet.....	15
Litteratur:.....	16

Frå fersk til friskt? Om prosessen frå feltnotat til bruk av data

Ingenting har vore så moro i arbeidet med avhandlinga som å ha vore på vellukka feltperiodar. Då kjenner eg det slik at eg verkeleg har fått tak i mykje spanande stoff som kan brukast i avhandlinga, i tillegg til at sjølve innsamlinga har vore morosam. Eg har treft nye folk, lært mykje nytt og fått sett korleis det er på arbeidsplassar som er svært ulik min eigen. Etter denne kjekke opplevinga må eg ta til med handsaminga av det eg har samla inn av data og inntrykk frå feltperioden. Eg sit då inne på mitt gråe kontor framfor ein stor dataskjerm og skal prøve å fanga inn igjen alle inntrykka. Korleis kan dette gjerast på ein grei måte? Korleis skal eg få til overgangen frå rotete feltnotat og ustrukturerte intervju til å bli data som er meir handterlege?

I dette essayet vil eg skriva om eigne erfaringar med ein teknikk som rettleiaren min har kalla "skriv om ein tur i skogen". Dette vil seia at ein skal skriva små forteljingar der ein samlar inntrykk både frå feltnotat, historiar som er blitt fortalt under feltperioden og frå dei intervjuar ein har tatt. Dette er ei fyrste handsaming av den store datamengda, og ein måte å gjera alle desse mangesidige data tilgjengelege og organisert for ein sjølv. Eg skal her prøva å gjera greie for "tur i skogen" metoden, og prøva å visa kva denne metoden inneber. Ved å skriva seg gjennom det ein har gjort, vil ein etter kvart finna dei tema som er mest interessant for ein sjølv. Teksten må skrivast fleire gangar, og dess tidlegare ein startar prosessen dess betre. Det er eit ledd i ein eksploderande måte å arbeida med både data og forskingsområde som har vore nyttig for å koma vidare i analysearbeidet. Det skal ikkje bli ei for stor fokusering på mitt eige arbeid, men eg vil prøva å setja det eg held på med inn i ein større samanheng som omhandlar etnografisk metode og måten ein utføre omdanninga frå feltnotat til data med bruk av forteljingar eller narrasjonar.

Konstruksjonisme er ein nyttig innfallsvinkel for studiar "nedanfrå", som vil seia ein metode for dei små og avgrensa forteljingane. Ein studerar ting kvalitativt i sin nære og lokaliserte samanheng der ein fokuserar på aktørane og deira handlingar, visjonar, forhandlingar og strategiar (referanse). Innanfor studiar av teknologi og samfunn (STS) er dette ein framgangsmåte som har vore nytta for å løfta fram mange og nye vinklingar på det ein undersøker (Bowden 1995:66). Ein nyttar tjukke skildringar for å få med mange sider ved det ein studerar, og dette er ein framgangsmåte som mitt forskingsdesign passar inn i. Eg kan då argumentera for at ved å gå nær innpå det ein ser på, vil forskingsområdet representert ved ting og fakta, opna seg på ein anna måte enn ved eit overordna blikk. Bjerrum Nielsen (2001) seier også at forskning er ein språkleg aktivitet der resultata er avhengig av forskaren sin medkonstruksjon, og det ynskjer eg å ha i mente når eg skriv.

Det er ein svært viktig prosess som skjer når ein omdannar feltnotata, som er alt det materialet ein har frå feltundersøkinga, til nedskreve publisert materiale. Kva er det som skjer i denne prosessen, og kvifor har det vore lite rapportering omkring prosessen der feltnotat blir omdanna til data og presentert for andre? Desse spørsmåla skal eg prøva å svara på i dette essayet, og sjå nærare på kva som skjer når ein omdannar feltnotat til data. Eg vil prøva å setja ord på nokre av mine erfaringar med feltundersøkingar, utskriving av data, og korleis ein kan handtera den uendelege mengda av data og gjera ting meir forståeleg for ein sjølv. I mitt forskingsdesign har eg tatt utgangspunkt i deltakande observasjon og intervju for å samla inn data. I undersøkinga har eg tre ulike case; eit forskingsinstitutt og to ulike informasjons- og kommunikasjons (IKT) konsulentbedrifter. Til no har eg utført deltakande observasjon ved eit av IKT- selskapa. Der har eg fått deltatt på eit prosjekt over eit år, og har hatt samtaleintervju med dei fleste av dei 10 deltakarane. I tillegg har eg så langt utført intervju og gruppeintervju ved forskingsinstituttet. Mitt forskingsdesign må vel kunna kallast å liggje nært opp til ein etnografisk studie, og difor skal eg vidare gå litt inn på kva det vil innebera, og forklara nærmare kva eg meiner med feltobservasjon, feltperiode, feltnotat og intervju.

Kva er etnografisk metode?

Van Maanen (1988:21) seier at det er ganske stor skilnad på sosiologisk og antropologisk bruk og innsamling av etnografisk feltnotat. Etnografi er ein forskingsmetode der ein legg vekt på å få ein grundig forståing av omgjevnadane ein studerer ved hjelp av blant anna observasjon og deltaking (Smith 2001:220). Som det alltid er i metodologiske diskusjonar, har det også vore usemje om korleis etnografiske undersøkingar skal gjerast. Smith skil mellom dei som gjere undersøkingar basert på djuptgåande studiar og deltakande observasjon, og dei som brukar data som kan bli kalla etnografiske sidan det er observasjon, intervju og eksperiment som ligg til grunn. Data i den siste kategorien er gjerne periodisk, der innsamlinga av data har blitt delt opp i periodar. I fylgje Emerson mfl. (2001) er deltakande observasjon hovudaktiviteten i etnografisk feltarbeid. Den deltakande observasjonen vil seia å vera til stades i eit naturleg område over ein ganske lang periode for å forska, oppleve og få tak i det sosiale livet og dei sosiale prosessane som kjem til syne i den samanhengen ein undersøker. Ein viktig del av det etnografiske arbeidet er å gjera greie for det ein har vore med på gjennom skriftleg arbeid slik som til dømes skildringar som fører til at andre får opplysningar om undersøkingsstaden.

Eg har nytta ein metode som Smith nok ville ha kalla ein underform av etnografisk, men som ikkje heilt når opp til ideala om lange observasjonsperiodar. Dette har noko med både praktiske spørsmål av di det ikkje har vore mogeleg for meg å ha lange observasjonsperiodar. Dessutan er det også avhengig av fagtilhøyrigheit. Innanfor sosiologi har ein ikkje vore like opptatt av tidsperspektivet som innanfor antropologien. Ved å vera ulike periodar på same stad vil ein også få eit godt bilete av kva som rører seg i det

samfunnet ein studerar. Det kan vera vanskeleg å skilje mellom dei undersøkte sin førestilling om verda og sin eigen når ein er på feltarbeid. Det er viktig med distanse til feltet, der det å samle inn data i periodar kan hjelpa til at ein får meir distanse til feltet og klare å stilla seg meir kritisk til den førestillinga ein får presentert. På dette viset kan ein også konfrontera dei ein undersøker med andre førestillingar og få dei til å reflektera rundt sin eigen situasjon. Målet er ikkje så mykje aktiv påverknad på situasjonen, men det er viktig å ha ein distanse til dei ein undersøker, og difor bør ein gjerne prøve ut meiningsforskjellar.

Dessutan er det ein styrke at eg har kunna gjennomført ulike samtaleintervju i tillegg til observasjon. Samtaleintervju vil seia lengre intervju med ein temaguide. I utgangspunktet skal intervjuet flyta som ein styrt samtale, der ein tek opp dei ulike interesseområda som intervjuaren legg fram. Czarniawska (1998) fortel om ein intervju teknikk som ho kallar narrativintervju som vil seia at det er samtalepartnaren som vel struktur og hovudkonsept under intervjuet. Ein tek utgangspunkt i aktuelle hendingar, spør korleis ein gjere ting og korleis ein konkret tek avgjerder. Ein vil då koma nærare ein forteljing om kvardagen og det blir meir som direkte observasjon (Czarniawska 1998:29). Czarniawska seier seg einig i John Law (1994) sin påstand om at viktige hendingar ikkje skjer når forskaren observerar, men hendingar blir viktige når dei blir forklart. Under intervju kan ein få fram ein standard forteljing om praksis, og under observasjon kan ein få kontrastar til desse standardforteljingane. Ein kan då bruka avstanden mellom dei to ulike framstillingane som ei viktig kunnskapskjelde.

Atkinson (1992) seier at ein ikkje kan sjå feltet som ei gitt eining, men heller noko som forskaren konstruerer både gjennom den praktiske gjennomføringa, dei aktivitetane ein gjer gjennom data innsamlinga, og gjennom skrivinga av feltnotat. Når eg er ute i feltet, når eg skriv og analyserar materialet er det eg som altså er ein aktiv konstruktør. Vidare skal eg gå inn på kva det er å vera ute i feltet.

Korleis blir data data? Feltnotat og intervju som minnebrikker

Kva er feltobservasjon eller deltakande observasjon, og kvifor nyttar ein slike teknikkar? Ved å bruka deltakande observasjon får ein ei heilt spesiell kjennskap til området ein undersøker. Eg ville i fyrste rekkje innhenta og opparbeida kunnskap om ein spesiell kontekst, og dei prosessane og aktivitetane som hender der. Sjølve målet med innsamlinga er å kunna utarbeida analytiske omgrep og rammeverk (Helland 1997:88). Eg har prøvd å kartleggja det som skjer og prøvt å forstå det som har hendt. Ved å både utføra observasjon og intervju enkelte av dei ein undersøker vil ein få eit betre bilete av situasjonen ein er i. Dessutan er intervju og samtalar ein stad ein får utfordra egne oppfatningar av situasjonar og korleis ting heng saman.

Ein kvalitativ metode vil seia at ein kan nytta mange typar metodar og teknikkar, og utviklar desse ut frå den intensjonen ein har (Widerberg 2001:113). Korleis ein utføre og kva ein startar opp med vil vera avgjerande

for det ein samlar inn. Widerberg framhevar at dersom ein startar ut med observasjon så vil ikkje partane kjenne kvarandre, og forskaren vil ha tid til å forstå forståingsrammene til dei undersøkte før ein eventuelt intervjuar. Dette er ein metode som eg har nytta i mi undersøking og det gav meg eit godt innblikk i kvardagen til dei undersøkte, før eg tok til med intervju der eg fekk deira framstilling av arbeidsdagen og tilhøva på prosjektet. Dersom ein vel å intervjuar fyrst kan både forskaren og den undersøkte kjenna seg styrt og kontrollert av tidlegare uttalingar (Widerberg 2001:113). Dette kan ein bøta på ved å ha ein lang nok observasjonsperiode, men kor lang denne bør vera er vel både eit praktisk spørsmål og kor god tilgangen til feltet er. Det vil ikkje vera mulig å sjå etter og kontrollera uttalingar frå den undersøkte i lang tid, og for den intervjuar vil det heller ikkje vera mogeleg å kontrollera sin eigen åtferd over lengre tid slik at den stemmer overeins med det ein sa i intervjuet. Eg har hatt parallelle prosessar når eg har vore i feltet. Eg har både intervjuar og observert, men har gjerne venta litt med intervju av dei sentrale personane fordi eg har hatt lyst til å få eit overblikk over bedrifta før eg testa ut deira meir formelle meiningar. Eg har jo også under feltperioden snakka meir uformelt med folk, og desse kommentarane kan ofte vera likså gode ledeårar i jakta på "sanninga".

Det å ta feltnotat vil seia at ein skriv ned informasjon ein synest er viktig, stemningar, skildringar av omgjevnader, materielle data og anna som vil gje informasjon og minne som rammar inn opplevingane i feltet. Analysen er ein sorteringsprosess (Aune 1996:4), som allereie startar tidleg i innsamling av data. Eg har kalla den perioden ein er i feltet for feltperiode. Alle mogeleg notat som ein skriv i både dagboksform, møtereferat og utskrift og inntrykk frå intervju er for meg feltnotat. Det er umogeleg å få med seg alt ein har lyst til når ein er ute i feltet, og difor er det lurt med enkelte teknikkar for å få med seg så mykje som råd. Dessutan er det slik at eg har sortert ut noko informasjon eller har valt å ikkje leggje merke til noko fordi eg på førehand har tenkt gjennom kva eg er ute etter på bakgrunn av mitt prosjekt. Feltnotane skal jo vera forskaren sitt minne om det ho har vore med på og dess meir informasjon ein klarer å få ned om det ein har vore med på dess betre. Notatane skal vera nyttige for forskningstemaet, dei skal vera stimulerande for hugsen og dei skal vera ganske omfattande for at ein skal kunne gripe det ein har vore med på. Når ein har redusert den verkelege verden til ord vil feltnotatane fungera slik at ein kan henta dei fram for å rekonstruera staden ein var på. Ved hjelp av notata kan ein spole tilbake, studera og tenka gjennom hendingane mange gangar (Emerson mfl. 2001:353). Eg vil tru at dess lengre tid det går sidan notata vart samla inn, dess mindre vil dei ha å seia fordi den minnehjelpa notata er vil bli svekka dess lengre innsamlinga ligg tilbake i tid. Dei vert også dårlegare fordi ein aldri vil klara å gjenskapa tid og stad heilt ved bruk av penn og papir. Noko av informasjonen vil gå tapt, og difor bør ein kome seg i gang med handsaminga av feltnotata så fort som råd etter feltperioden. Feltnotatane er selektive i den forstand at forskaren skriv om det ho er interessert i, det som har vore morrsamt, det som har ført til konflikhtar og

andre ting som forskaren bit seg merke i. Det kan ikkje vera ein rein objektiv framstilling av feltet ein undersøker, men det er heller ikkje målet her.

Det ein ofte gjere i feltnotatane er å laga deskriptive bilete av folk, område og dialogar. Ein skriv også ned personleg erfaring og reaksjonar, men utelet teoretiske vinklingar og fortolkingar, sjølv om det også i ein deskriptiv forteljing også vil vera ulike element som kjem med på bakgrunn av det formålet og engasjementet ein har i forskinga si. Emerson m.fl. (2001:353) hevdar at i ein deskriptiv forteljing vil ein vera i ein aktiv prosess der ein forstår og fortolkar omgjevnadane sine. I ein feltundersøking vil det vera samla mykje ulikt materiale, og mykje av det innsamla materialet vil ein ikkje nytta i den ferdige framstillinga. Kva som i det heile tatt kan bli kalla feltnotat er det også strid om, men etter mi meining må det vera alt som ein sjølv har samla inn under arbeidet i feltet. Det er vanskeleg å få noko skarpt skilje mellom feltdata og tankane ein skriv ned omkring feltarbeidet, og eg ser heller ikkje noko poeng i å skilje skarpt mellom den fortolkinga ein gjere når ein er på feltarbeid og det ein skriv ned som hendingar.

Marcus (1998) seier at feltnotat er uregjerlege og rotete. Det kan vel seiast om mine feltnotat også, og andre ville nok ha hatt problem med å lesa notatane. Eg har nytta både notatblokker, og ei skrivebok som har fungert meir som ei dagbok der eg har krydra framstillinga med eigne tankar om kva som har føregått. Kva ein skriv ned i notata er også eit spørsmål. Vil det ein skriv vera svært farga av kva ein trur ein kan ha nytte av? Det er ofte vanskeleg når ein er ute i feltet å vite heilt kva ein skal skrive, og korleis ein skal kome i gang. Eg har ofte berre starta med å skriva ned enkle skildringar av omgjevnadane, korleis ting er organisert og korleis folk oppfører seg. Eit anna spørsmål er om ein blir for opphengt i journalistmåten å tenkje på der ein berre legg merke til hendingar som er uvanlege og har noko sensasjonelt over seg. Men på den andre sida er det ikkje så ofte noko sensasjonelt føregår, men ein må vakte seg for å lage sensasjon ut av heilt vanlege hendingar i feltet. Ein må heller prøve å registrere det som skjer, og over tid vil ein få eit betre bilete av kva som er normalt og ikkje. Noko av problemet er då at ein ikkje er lenge nok i feltet, og har kanskje berre muligheit til å ta prøvar av området. Det vil seia at ein er i feltet berre i enkelte periodar fordi tilgangen er avgrensa eller økonomiske eller tidsrammene ikkje tillet lengre opphald.

Det er ofte her antropologar kritiserer sosiologar med å vera for slepphendte med tidsperspektivet sitt, men på den andre sida trur eg dette kan avhjelpast med å driva observasjon i fleire periodar slik at ein får eit meir heilskapleg bilete av situasjonen på undersøkingsstaden. Når eg er ute på feltet, vil det vera avhengig av godvilje frå dei eg undersøker, og det kan vera at tilgangen til feltet nokre gonger blir avgrensa. Får ein vera med på alt? Kven er det som tar avgjerder om tilgang til feltet? For min del har det til no vore ganske uproblematisk av di bedriftene som eg har gjort feltarbeid hjå er deltakarar i det større prosjektet eg er med i, men kontaktpersonane i bedriftene har ganske mykje å sei i oppstarten. Det er kontaktpersonane som har tilrettelagt den fyrste tida i bedrifta og har rekruttert prosjekt eg har kunne vore med på. Det vil seia at den fyrste tida i feltet har eg vore svært avhengig

av denne personen og hans vurderingar, men etter kvart som eg har fått meir kjennskap til bedrifta, har det vore lettare å navigera sjølv. Så igjen er tidsperspektivet avgjerande for at ein får gode data frå feltperiodane.

Det å bruke svært lang tid på observasjon av et område vil ikkje automatisk tilsei at ein får de beste data samanlikna med å bruke mindre tid på observasjon. Det er altså ikkje tidsforbruket i seg sjølv som avgjer om ein utføre ein god observasjon av eit område, men kvaliteten på sjølve undersøkinga. Det er ofte vanskelig å observere intellektuelt arbeid og det er til dømes ikkje så lett å observera ein person som jobbar ved ei datamaskin. Czarniawska (1998) har til dømes brukt ein *skygge* teknikk der ein følger ulike arbeidstakarar i deira arbeidskvardag. Ho fylgde ulike informantar i ein periode på ti dagar slik at ho fekk sjå dei ulike handlingsnetta dei flytta seg i. Ved hjelp av denne teknikken meiner Czarniawska at ho har fått eit inntrykk av den kollektive konstruksjonen av opplevingar heller enn den individuelle. Eg har også nytta denne forma for skyggeteknikk ved at eg nokre dagar har skygga enkelte personar som til dømes prosjektleiar, og har då fått innsikt i ein prosjektleiars kvardag.

Feltnotatane blir utgangspunktet for analysen om korleis det var i dei omgivingane ein har vore, til dømes korleis interaksjonen mellom dei ulike deltakarane var (Bjerrum Nielsen 1995:10). I dei mange stega av tolking vil det vera korleis teksten er bygd opp eller teksten sin struktur som vil gje retninga på tolkinga, men teksten blir fyrst tillagt vekt gjennom fortolkinga. I etnografiske studium må ein vera svært nøyen med å gje ein bakgrunn for det ein skriv. Helst burde ein ha gjort feltnotatane tilgjengelig for etterprøving ved at andre kan lese desse, meiner Bjerrum Nielsen, sidan det vil auka validiteten til undersøkinga. Det er eit fint mål, men det er nok ikkje alltid heilt enkelt å gjennomføra. Mine eigne feltnotat er vel kanskje nesten ikkje råd å lese for utanforståande, då dei er skreve ned fort og lite gjennomtenkt. Dessutan er notatane svært springande, og eg hopper frå ein situasjon til neste. Dessutan består notatane av referat frå møte, ulike dialogar og tankar omkring situasjonen som kanskje vil vera svært uforståande for andre. Feltnotatane er skrivne med tanke på at den som undersøker skal ha eit visst "minne" å kunne gå tilbake til for å danne eit bilete av det ein har undersøkt. Feltnotatane nyttar ein som assosieringshjelp når ein skal behandla det ein har samla inn og få skikk på dette. Korleis skal ein klara å gå gjennom det ein har samla inn, og korleis skal ein få ein oversikter over det ein har samla inn for å kunne få eit betre overblikk over materialet? Vidare skal eg prøva å forklara kva "tur i skogen" metoden går ut på som eit ledd i det å skaffa seg eit overblikk over den store mengda med datamateriale.

Skrive ut feltnotat – frå lause notat til fastare form

Når ein har samla saman mykje materiale er det tid for å setje seg ned med notata for å skrive desse ut slik at ein kan nytte notata til vidare forskning. Kor mykje ein må ha samla inn før ein kan starte utskrivinga kan diskuteras. Kanskje ein burde ha starta denne prosessen ganske tidleg, og før ein har

samla inn alt det materialet ein har tenkt? På den måten kan ein ta nokre stopp undervegs i innsamlinga, reflektera rundt det ein har gjort og kanskje finne andre måtar og vinklingar ein burde bruka i feltet.

Eg har i snitt vore på feltstudie ei veka om gangen i seks ulike periodar i løpet av eit år. Det har vore intense veker der "alt" skal leggjast merke til og skrivast opp. Ein skal også tenkje gjennom korleis ein opptrer overfor dei ein undersøker, kva ein seier og gjere. I tillegg skal ein prøva å vera så "nøytral" som muleg når det gjeld utsegner og samvær med gruppa. Eg har prøvd å etterleva dette fordi eg ikkje skal påverka dei undersøkte, og har difor trekt meg litt i diskusjonar og heller prøvd å vera ein lyttar. Det er ikkje alltid det er like enkelt, og dess tryggare eg har blitt i samværet med gruppa dess meir har eg vore meg sjølv og sagt kva eg meiner. Den fyrste tida i gruppa brukte både eg og dei andre til å bli kjent med kvarandre. Etter kvart så kjente eg det slik at me var trygge på kvarandre, og at dei ikkje reagerte noko særleg på at eg deltok i møter og spurde dei om ulike ting. Den prosjektgruppa eg har undersøkt har vore svært imøtekommande, forklart meg ulike ting om arbeidssituasjonen og kvifor ting er slik dei er. Dette var særleg lett å sjå i byrjinga av feltundersøkinga. Kanskje var eg meir oppmerksam på forklaringar då, i tillegg til at gruppa var meir merksam på at eg var eit nytt element og burde få ulike forhold forklart. Det er med andre ord mange ting å tenkja på og ta omsyn til når ein går aktivt inn i ei gruppa.

Når eg har gått tilbake til feltnotatane for å ta fatt på den fyrste analysen av innsamla materiale, ser eg at det kunne vore ein fordel dersom eg hadde vore flinkare til å reinskriwa feltnotatane. Eg burde ha reinskreve og sett gjennom notatane meir utførleg frå møter, dialogar og det eg har skrive rundt egne erfaringar i etterkant. Når ein skriv ut ifrå notat som har vore rabla ned i all hast og hendingar som ein hugsar frå undersøkinga, seier Emerson m.fl. (2001:357) at skal temme den ville og kompliserte sjølv erfarte opplevinga til ein konsistent, stilisert og validerbar skriftleg framstilling.

Det er mange måtar å skriva forteljinga frå feltperioden ut på, og vidare skal eg sjå på nokre av mulighetene og diskutera desse. Når ein er ute for å observera er det vanleg å skriva ganske deskriptive feltnotat, der ein prøve å festa dei ulike inntrykka frå omgjevnadane og folka til papiret. Emerson m.fl. (2001:358) seier at sjølv desse deskriptive forteljingane er farga av forskaren og dei val ho gjere når det gjeld framstilling og konstruksjon av teksten. I staden for å kalla den deskriptive teksten for avspegling av det som har skjedd er teksten heller eit filter og ein bestemt versjon av det som har føregått. Etter at ein har vore i feltet der ein har skrive utførlege notat, skal ein starta ein prosess der ein skal omdanne notatane til brukbare data. Korleis ein vel å ta fatt på prosessen med å gjera nytte av feltnotata kan vera ulik, men det er ulike måtar å skrive ut data ved å leggje vekt på til dømes deskripsjon gjennom å gje eit oversiktsbilete av undersøkingsstaden, folk og sosiale handlingar (op. cit.). Dessutan kan ein ta fatt i dialogar representert ved intervju eller samtalar, men ein nyttar ofte ein kombinasjon av både deskripsjon og dialog måten å skrive ut feltnotata på.

Ein kan til dømes skrive ut hendingar som skisser, der ein fortel utførleg frå ei særskilt hending. Vidare kan ein lage episodar der ein gjenfortel handlingar og hendingar over tid. Når desse episodane blir knytt saman, vil det vera ein feltnotathistorie ein fortel (Emerson m.fl. 2001:359). Gjennom historia vil ein vise ulike karakterar, og ein byggjer kanskje historia opp med innleiing, hovuddel med noko særskilt som skjer for så å konkludera og trekkja trådar til slutt. Her må ein passe seg for å dramatisera alt for mykje, og dessutan kan det vera ein fare i det at ein lager ein historie som verkar svært konstruert og lite verkeleg. Det kan også vera lett å vikla seg inn i ei årsak – verknad forteljing der ein overdimensjonere bindingar mellom hendingar.

På kva måte ein skriv forteljinga om feltet, har tyding for korleis historia vert, til dømes vil kva person ein skriv i ha tyding for korleis innhaldet blir framstilt. Dersom ein skriv mykje i fyrste person der ein skriv om egne erfaringar vil ein avgrensa forteljinga til å handle om kva forteljaren veit og har erfart (Emerson m.fl. 2001:360). På den andre sida vil lesaren få innblikk i kva forskaren har opplevd, der ein kan gje uttrykk for kjensler og få ein nærheit til det som er erfart. Ved å bruka tredje person vil forskaren få fram andre sine handlingar og erfaringar på ein effektiv måte, men ein må passe seg for å bli alt for allvitande som forteljar då ein umogeleg kan ha kjennskap til alle kjensler og erfaringar i feltet. Det eg ofte gjere i slike forteljingar er å nytta både ei eg-forteljar stemma, i tillegg til ein meir upersonleg tredje person som kan fortelje om andre sine erfaringar og såleis få ei meir beskrivande forteljing frå feltet.

Hovudmålet når eg skriv feltnotat og i etterarbeidet med feltnotatane er å beskriva situasjonar og hendingar, i tillegg til folk sin forståing og subjektive reaksjonar i feltet. I tillegg kan feltnotat vera ei fyrste viktig muligheit til å skrive ned og utvikla forståing og analysar av feltet (op. cit.). Det er mange typar analytisk skriving ein driv med både under og like etter feltundersøkinga, og denne blandinga av forteljarform vil ein forsetta med i handsaminga av feltnotatane. Kva er det ein så gjere når ein driv etterarbeid? Det er sjølv sagt mange måtar å gjera dette på, men den måten eg har nytta der ein skriv forteljingar frå undersøkinga. Her prøver eg å fortolka, resonnera, laga hypotesar, gjetta, utvikla nye begrep og knyter desse til gamle begrep. Eg vil også prøva å knyta saman dei ulike observasjonane og lagar meg eit bilete av det eg har opplevd. Ein kan gjerne kalle desse historiane for ein type narrasjon, og det skal eg diskutera vidare nedanfor.

Tur i skogen - om det å skriva historier

Ein må omarbeide teksten frå rådata eller feltnotat til noko anna. Kva dette anna er skal eg no gå nærare inn på. Notatforteljingane er steget ein går når ein omarbeider rådata til å bli forteljingar frå feltet. I litteraturen står det at feltnotat er innhenta i ein særskilt samanheng og ein må omskrive det ein har, der ein vel ut og former det skriftlige materialet. Van Maanen (1988:118) vektlegg at feltnotat i seg sjølv slik dei framstår ikkje er eigna til å ta direkte inn i analysen fordi feltnotat må gjennomgåast og forståast på nytt sidan det

kjem ny erkjenning i handsaminga av data. Ein har då ei førestilling om kva ein skal skrive om, og ei analytisk mål med det ein gjer (Emerson m.fl. 2001:362). Widerberg (2001) seier at det er fleire måtar å analysere på, men ein må velje ein måte som harmonerer med eigen teoretisk legning og interesse, dessutan sjå kva materialet innbyr til og ta omsyn til på kva måte ein skal leggje resultata fram. Widerberg (2001) legg fram korleis hennar forskargruppa løyste den fyrste sorteringa. Dei las intervju sine fleire gongar der ein skreiv ned alt som verka interessant og førte lister over dei ulike områda. Vidare systematiserte dei notata og nytta ulike sorteringsmodellar. Dette er ein anna type av sortering enn det eg har nytta, men det har same formål ved at ein får reflektert rundt materialet. Dessutan får ein fram det som er interessant for ein sjølv og får idear til det ein skal gjera vidare. Eg har nytta tur i skogen historiane som ei fyrste sorteringsmekanisme som har vore grei for å få fram mangfaldet i datamaterialet. Widerberg framhevar framstillingsforma til forfattaren. Kva er det ein ser for seg at ein skal formidla, og kva er det ein ynskjer å formidla? Dette trur eg er eit viktig spørsmål, uavhengig av kva sorteringsmetode ein nyttar. Ein veit ofte kva ein er ute etter, men korleis ein skal få til å sortere den store datamengda er ein stor utfordring.

Korleis gjer ein dette? Det er for det fyrste mange måtar å gjera handsaminga av data, men her vil eg ta utgangspunkt i ein metode som har vore nyttig for meg. Ein kan starta ut med å tenkje tilbake på starten av prosjektet. Kva tankar og førestillingar starta ein ut med? Sjølv om ein ikkje har tenkt på utgangspunktet for prosjektet kvar dag i innsamlingsperioden, så har det lagt føringar på kva ein har sett etter og lagt merke til. Eg merkar no at eg legg opp til ei lineær forteljing om korleis datainnsamlinga har føregått, men sjølv om det er lettare å framstilla at det er slik det har vore i ettertid, er ikkje forteljinga lineær. Ein går inn og ut av innsamlinga, ein analyserer undervegs, og det heile blir til ved ei veksling mellom ulike stadium. Ein må til slutt seia at ein har nok materiale, men til det punktet er nådd vil ein gå i ein sirkel der ein analyserer, skriv og driv feltundersøking. Ein meir skriveteknisk ting som ein gjer er å fjerna namn og anonymisera folk og stad ein har vore i det ein skriv. Ein må også omskriva feltnotat for at det skal vera mulig for andre å lesa.

Det er mange måtar å innarbeida feltnotat til ein tekst. Ein måte er å blanda feltnotat og forklarande kommentarar. Feltnotata må då vera handsama litt slik at andre kan lesa desse. Emerson (2001) skriv at dette er ein metode som er meir vanleg i sosiologisk forsking. Det er denne måten eg har nytta då eg både reinskriv feltnotat, legg inn sitat og historiar frå dei observerte og kommenterer dette. Dersom ein gjere denne blandinga ved å skilje ut notata, til dømes i kursiv, frå den andre teksten vil ein gjere ei markering av at dette er noko anna og noko som er samla inn i ei røynd der dette står i kontrast til analysedelen. Døme på slike utsnitt kan vera forteljingar frå feltet eller sitatutdrag frå intervju. Dersom ein heller vel å integrera feltnotat forteljingar med analyse blir teksten jamnare og flyt lettare mellom dei ulike tema (Emerson 2001:364). Kan hende vert det då vanskelegare for lesaren å sjå kor

notata startar og analysen begynn, og såleis blir det kanskje vanskelegare for lesaren å trekkje sine eigne slutningar ut frå teksten som blir presentert.

Den metoden som eg har blitt opplært til, er å skrive forteljingar frå det ein har opplevd. Ein startar med ein lettare forteljing der ein prøver å gjera greie for det ein har vore med på. Det kan vera ulike måtar å skrive dette på, og eg opplevde det som ganske frustrerende fyrste gangen. Det rettleiaren uttalte var at ein skulle vera fri i forteljinga, og prøve å lage "ein tur i skogen" forteljing der ein gjengav noko av det ein hadde vore med på. Det vil vera mange ting i ein undersøking som ein kan gripa fatt i, men på ein måte må ein berre starte ein stad og så blir forteljinga forma etter kvart. Dette er ein måte å tenkje fritt rundt starten av handsaminga av data slik at ein ikkje set seg fast i fastlagte båsar, kategoriar og mønster som ein har tenkt ut på førehand. Det er også ein måte å fri seg frå den akademiske skrivemåten der tunge teoretiske utleggingar står i hovudsetet, men heller fokusera på det ein har samla inn og prøva å finna mønster, historiar og trådar som ein kan nøsta vidare på. Desse små meir daglegdagse forteljingane hjelper ein til å ta fatt i og koma under huda på den store mengda av data som ein har samla inn.

Det eg har opplevd som lettast å starte med har vore å beskriva dei omgjevnadane eg har vore i, der eg har fortalt om organisering av bedrifta, korleis bygningane er forma og kontora ser ut. Dette har vore enkle framstillingar, men dei kan vera nyttige i starten av skriveprosessen for å koma i gang. Dessutan har eg bygd vidare på nokre av historiane og desse har inngått i den endelege publiserte framstillinga. No skal eg visa eit lite døme på eit lite utdrag frå ei slik historie frå det eine datafirmaet eg har vore på feltundersøking hjå. Firmaet har fått namnet Komplex. Historia er ei skildring av kantina i selskapet:

Hjarta:

Kantina er på ein måte selskapet sitt hjarta. Her møtes ein til lunsj, hentar seg ein morgonkaffi og tek gjerne ein overtidsmiddag. Kantina er eit stort kvadratisk rom, som er møblert med langbord, nokre runde bord og stolar frå IKEA. Det lyse inntrykket er også gjeldande her, og blir understreka ved hjelp av rørstolar, lyse lette gardiner og store vindaugar ut mot vegen og mot inngangsområdet inni huset. På veggane i kantina dominerer plakatar av det som er selskapet sitt visuelle uttrykk. Det går i knallfargar i mange ulike samansetningar, i tillegg til nokre akvarellar og nokre sjølvteikna teikneseriar frå ei gruppeoppgåve på eit intern seminar i mars. Kantina har såleis eit nokså rotete preg ut frå dekorasjonane på veggane, men samstundes gjev det eit "heimekoseleg" uttrykk som kanskje er med å påverka atmosfæren i firmaet?

Lunsjen byrjar kl. 11.15 og varer til klokka 13.00, sjølv om det er få som tar lunsj mellom kl. 12.30 og 13.00. Lunsjbordet er velfyllt med salatar, fisk, kjøtt, ulike påleggstypar og ein varmmrett pr. dag. I tillegg finn ein ferskt brød, ulike typar juice og mjølk. Dessutan kaffi, te og espresso eller cappuccino. Maten er delikat lagt fram av to kokkar i

kokkeuniformer. Den eine kokken har arbeidd i Komplex i fleire år, og han helsar velkommen kvar ny som kjem innom kantina. Han tek vel imot nye ansikt og sørgjer for at desse finn seg til rette. Kokkane sørgjer for påfyll på fata, og det er ikkje så rart at det av og til blir litt kø framfor matfatet når det er opp mot 200 menneskjer som skal mettast i løpet av ein time. Kokkane er med på å skapa ei uformell ramme rundt lunsj, der direktøren må stå i same kø som alle dei andre. Ved sida av lunsjbordet har ein trillevogn til brukte tallerkar, koppar og bestikk. Ein kvar ryddar opp etter seg, og dette vert gjennomført av både besøkjande og tilsette. I hovudsak verkar det som om dei tilsette set seg til bords med tilsette som er på same prosjekt, eller der det måtte vera plass. Dersom dei har kundar på besøk set gjerne heile prosjektgruppa seg ned saman med kunden. På denne måten skapar dei ei uformell ramme rundt møter, samstundes som dei diskuterer tema rundt prosjektet og andre høve.

Her har eg laga ein ganske deskriptiv skildring av kantina i selskapet der både omgjevnadane, folk og mat er omtalt. I teksten nyttar eg spørsmål for både liva opp forteljinga, og for å ta vare på dei spørsmåla eg sit med under utskrivninga av historia. Når eg skreiv dette, var eg på ein måte i kantina og prøvde ved hjelp av notat, utskrivne intervju og hugsen å gripa atmosfæra i kantina for å skapa eit minnebilete. Bilete skal både hjelpa meg til å laga eit inntrykk av bedrifta, men samstundes også vera eit ledd i analysen av bedrifta og menneska som arbeider der. Kva eg har lagt merke til med kantina vil også vera farga av det eg skal undersøkje som er samarbeidsformer i prosjektarbeid.

For å lage denne tur i skogen forteljinga, har eg tatt utgangspunkt i feltnotat om kantina. Denne historia inngår i ein mykje større forteljing om selskapet Komplex som omhandlar alt frå bygningar, kontor, prosjektet eg har vore med på og mykje anna. Det har blitt ei stor forteljing som har gjort til at eg har fått malt eit stort bilete av bedrifta der mange ulike fasettar er med. Det er mange små forteljingar i den store forteljinga. Der eg har fått samla informasjon, inntrykk, feltnotat, intervjuutskrift og ting som eg hugsar. Dette er vidare blitt sortert til å høyre inn under ulike deler, som til dømes ting som er relatert til kantina i ein del. Det å samla feltnotatane og laga heile denne historia om Komplex har vore eit stort arbeid og ein større tankeprosess. Eg har bladd gjennom den store bunken med notat, intervjuutskrift, dagbok og skreve ut frå ulike forhold som eg har grepe fatt i. Det er ofte slik at eg har begynt å skriva om noko, som til dømes kantineområdet, så har eg hoppa vidare til noko anna. Etter ei stund har eg då gjerne funne meir i notatane mine om kantina og har då hoppa tilbake for å skriva meir der. Slik har eg hoppa fram og tilbake, og kan tilføra innhald så lenge eg vil og kjenner at eg har noko å tilføra.

Det kan kjennast ganske lammande å sitja med mykje data, men det eg har opplevd med å med tur i skogen forteljinga mi er nettopp det at det ikkje blir så lammande. Dessutan blir avstanden til data på ein måte kortare fordi eg har lagt vekt på å føra ein deskriptiv analyse i starten. Etter kvart kan denne

analysen utvidast, der ein trekk inn andre forskarar sine opplevingar og meir teori inn i analysen. Eg har lagt vekt på å bretta ut mine egne data før eg trekkjer inn andre sine opplevingar, og det trur eg kan vera lurt fordi mine data er blitt verkeleg for meg før eg tar inn over meg andre sine opplevingar. Noko av faren er at tur i skogen historia kan bli for stor og uhandgripeleg, men så langt i analysen har det vore ei hjelp til å finna interessante område, og ein god måte å koma inn i skriveprosessen. Eg har nytta ein ganske fri forteljarform som har gjort det morosamt å skriva og handsama data. Vidare skal eg diskutera narrasjonsteknikkar for å gå nærare inn på korleis historier og forteljingar kan nyttast i analysearbeidet.

Korleis kan ein nytta ulike narrasjonsteknikkar?

Kva er narrasjon? Narrativ er eit adjektiv som kjem frå latin, og som betyr forteljande.¹ Det gjeld sjølve gangen i hendingane i ei forteljing. Ein narrasjon må då vera ei forteljing, men eg vel også å omtale desse som historier då det ikkje er viktig for meg å gjera eit stort semantisk poeng ut av skilnaden her. Traweek seier at ein bør sjå på sine egne narrative strukturar og retoriske strategiar slik at dei komplimenterer heller enn å undergrava tankane våre i forskinga (Traweek 1992:433). Cortazzi (2001) hevdar også at ein har sett at det kan vera nyttig med narrative analysar i etnografisk arbeid. Ein ser at menneska nyttar historieforteljing som ein svært viktig del i organiseringa av sin forståing av verden. Kvar narrasjon vil innehelda ein versjon eller framstilling av kva som har hendt, der denne vil vera farga av den som skriv den. Den vil ikkje berre vera ein rapport om ulike hendingar. Cortazzi seier at det er fire større grunnar for å ha narrasjon som ein del av den etnografiske metoden. Den fyrste grunnen er at historier gjere til at ein deler erfaringane med andre, der forteljaren direkte eller indirekte gjev deira eigen forståing og forklaring av hendingane. Den andre grunnen er at gjennom historier får ein delt erfaringane til særskilte grupper, ein får uttrykt stemma til denne gruppa og såleis får fleire del i deira forståing av kvardagen (Cortazzi 2001: 368). Vidare framhevar Cortazzi at historier kan gje ein større vekt til menneskelege kvalitetar, der ein kanskje ser andre kvalitetar enn det som normalt har vore vektlagt. Ein kan også sjå sjølve den etnografiske undersøkinga som ein historie. Det vil seia at forfattarane av narrativ må vera klar over at det er eit metannarrativt nivå der ein nyttar ulike forteljingsteknikkar for å overbevise andre i sjølve narrasjonen. Ein brukar altså både dei observerte sine fortalde historier i det ein skriv samstundes er det ein sjølv skriv ein narrasjon når ein skriv ut materialet. I min "tur i skogen" har eg blanda desse formene, men uthevar dei observerte sine historier i teksten slik at det kjem klart fram kva som er dei ulike narrativa.

Czarniawska (1998) seier at ein narrasjon i si mest enkle form inneheld tre element som er: ein tilstand, ei hending og fylgjene eller resultata av hendinga. Teksten må byggjast opp med ei handling som ikkje er tilfeldig

¹ Frå Kunnskapsforlaget si framandord og synonymordbok, 2000 utgåva.

organisert. Bjerrum Nielsen (2001) seier også at ein narrativ er ei forteljing som har ein start, utvikling og ein avslutning. Czarniawska seier vidare at det er umulig å forstå menneskeleg handling utan å ta inn over seg intensjonane, og det er umulig å forstå menneskelege intensjonar utan å ta omsyn til bakgrunnen som dei gjev meining innanfor. Ein slik bakgrunn kan være institusjonar, praksisar, eller andre kontekstar som er skapt av menneske og ikkje-menneske, samanhengar som har ei historie og som har blitt organisert som narrative sjølv (Czarniawska 1998:4). Noko av det positive med narrative er at ein kan visa fram ei forklaring i staden for å bevise den. Czarniawska hevdar at ei narrativ tilnærming vil avsløra korleis institusjonelle klassifiseringar er gjort, og vil oversetta arbeidet til forskarar og gjera det meir forståeleg. Narrative eller etnografiske tekstar kan bli oppfatta som enkle og lite vitskaplege sidan ein legg vekt på ein brei forklaring, men eg vil hevda at her ligg også styrken fordi ein brettar ut området og lesaren kan aktivt delta i tolkinga av området. Det har eg prøvd å gjera i mi forteljing, men til forskjell frå Czarniawska ser eg på narrativane eller historiane som eg har laga som eit ledd i analyseprosessen. Czarniawska ser narrativen som eit meir endeleg produkt. Eg forventar at mine historiar må skrivast på nytt, nye samanhengar skal oppdagast og nye versjonar må til før eg kan sjå ei meir endeleg framstilling.

Ved å bruka narrative teknikkar kan ein opne teksten for forhandling, der ein kan koma i ein meir dialogsk relasjon til praksis på undersøkingsstaden. Det er ikkje nok å berre fortelja historiar, ein må også etablera starten til historia: er historia fortalt i feltet? Dersom den er det, kven sin formulering er gjengitt her? I kva situasjonar er historia fortalt? Korleis har ein sjølv utført observasjonane? Czarniawska (1998:20) seier at ho vil assosiera, byggja opp historiar som byggjer bru mellom handlingar og hendingar, der forteljinga er med på å få fram forhandlingar mellom skrivaren og lesaren. Ein kan nytta narrativ til å organisera det ein skal skriva, der ein må bestemma seg for kva univers som skal konstruerast. Kor skal ein starta turen inn i det ukjente? Halse (2001) skriv at forteljingar både utføre eit arbeid og har ein funksjon i hennar analysar. Ho meiner vidare at narrativa kan gje auka forståing for menneskeleg erfaring og til å utvikla sjølvforståing. Ein kan skapa meining ut frå meir spreidde hendingar ved å setje dei saman til historiar med hendingsforløp. Det kan vera mange moglege måtar å skriva historiane på, men det som har vore ei hjelp for min analyse av feltet har vore å tatt utgangspunkt i ein meir kronologisk forteljing frå då eg kom inn i den bedrifta eg har undersøkt. Det har vore ei hjelp til å konstruera ei logisk forteljing for meg sjølv.

Kva er nødvendige ingrediensar i ei forteljing, historie eller ein narrativ? For det fyrste meiner Traweek (1992) at den allvitande forteljaren må bli erstatta av andre måtar å fortelja på. For Traweek betyr dette at ho skal fortelja om dagleglivet i laboratoriet ho har undersøkt, og kvifor ho har vore på desse stadane. Kven var det som gav ho tilgang til denne staden, og kvifor fekk ho tilgang? I tillegg skal ho reflektera over kva verknad ho hadde på forskingsstaden, korleis dette blei skapt meining av både av forskaren og dei

undersøkt, og om dei ulike partane hadde divergerande forståing av opplegget (Traweek 1992:435). Målet til Traweek er å situera gjennom teksten den produksjonen av eigen kunnskap ho har vore i gjennom, i tillegg til dei undersøkte fysikarane sin situering av kunnskap. Det som er bra med Traweek sitt argument er at ho viser i artikkelen frå 1992 sin teoretiske bakgrunn og reflekterer over den rolla som antropologar har hatt som oversetjarar av andre framande kulturar. Forskaren skal med andre ord tenke gjennom si rolle, vera refleksiv i forhold til det ein gjer i tillegg til det ein skriv. Dessutan påpeikar Traweek at kunnskap er situert, noko som vil seia at kunnskapen er blitt til i ein kontekst. Det å bretta ut feltet i ein "tur i skogen" forteljing er då ein god måte til å få kunnskapen situert, der vonleg også lesaren kan vera med på denne situeringa.

Ulike narrativar viser mål og intensjonar til menneskelege aktørar. Richardson (1990:20) hevdar at ved å bruka narrasjonar vil ulike individ, kulturar, samfunn og historiske epokar framstå som heile og tida blir på ein måte menneskeleggjort. Når ein fortel historiar er det ein måte å organisera erfaringar slik at dei blir meningsfulle temporære episodar, der ein bind saman hendingane. Narrative historiar er ikkje berre meint som historiar for ein sjølv, men det ligg også kulturelle element i dei historieane ein fortel. Eg har brukt historieane til å få fram mange ulike deler av den kulturen eg har undersøkt. Bedrifta står for meg no etter å ha skreve historia som eit stort komplisert puslespel. Etter kvart vil eg kunne ta fatt med ein meir inngåande analyse av dei områda som ser mest interessante ut for meg etter å ha vore gjennom ein slik deskriptiv narrasjon.

Når ein skal framstilla det ein har samla inn gjennom ein feltundersøking kan ein ikkje framstilla noko stort bilete, men kan vise augneblikkbilete, hendingar, dialogar og anna. Bjerrum Nielsen (1995) minnar oss på at ein kan få inntrykk av ei heilskap i ein tekst der ein blir forført av dei bileta som blir skapt, men det ein får presentert vil alltid vera deler av noko og ikkje det heile og fulle bilete. Gjenkjenning av det forfattaren skriv om er ofte det som gjere til at eit døme eller det teksten handlar om vert levande for lesaren. Ein tekst gjev eit inntrykk av kontroll over meningsinnhaldet i teksten, men det er muleg for forfattaren å opne opp teksten for andre meiningar eller vise at det finst andre måtar å tolka teksten på? Ein måte er å stille spørsmål i analysen både til dei historieane som blir fortalt og ha ei open innstilling til sine eigne resultat. Det å skriva historiar og bruka narrasjonsteknikk i framstilling av materialet vil også vera med på å opne teksten, men ein kan sjølv sagt bruke desse teknikkane også til å mørkleggje ved at ein systematisk hoppar over vanskelege emne eller på andre måtar skjuler ulik meinig. Det må altså vera eit poeng å også finne fram til motforstillingar og formidla desse slik at ein ikkje fortel ei harmonihistorie som ligg langt frå den opplevde røynda. Til slutt skal eg diskutera korleis tur i skogen narrasjonsteknikken har fungert form meg, og prøva å trekkje trådane saman frå feltnotat, tur i skogen og narrasjonsteknikkar.

"Tur i skogen" som eit ledd i analysearbeidet

Kor tid startar analysen, og kor tid stoppar den? Dette er eit umogeleg spørsmål å svara konkret på fordi det er ingen klar start og ingen klar slutt. Sjølv sagt er det slik at ein startar meir eller mindre frå dag ein på prosjektet, men ein har også med seg mykje i bagasjen frå før. Både dei prosjekta ein har gjennomført tidlegare, dei teoretiske retningane ein har vore opptatt av og mykje anna er med å forma korleis ein tar fatt på eit nytt område eller prosjekt. Dessutan vil ein under heile prosjektperioden forsetta med å analysa, forkasta hypotesar og endra syn på det ein held på med.

Det fyrste målet mitt med forteljingane frå feltet, var å skrive meg gjennom det eg hadde opplevd for å få eit grep om sjølv feltet. Eg har også nytta desse historiane som ei fyrste sorteringsmekanisme. Det har vore ei hjelp til å oppdage feltet på nytt på mange vis, då eg har fått tenkt gjennom mange ulike forhold som eg elles kanskje ikkje ville ha tenkt på. Dessutan har det vore fremjande for skriveprosessen i seg sjølv, sidan eg har lagt vekt på ei enkel framstilling som ikkje har blitt vanskeleggjort med andre sine tankar og teoriar innblanda. Det har faktisk vore moro å skriva, sjølv om eg har lagt historia vekk i periodar for så å ta fatt igjen. Eg trur neppe historia blir "ferdig" noko gong, men dette er kanskje også noko av styrken? Eg vil heller bruka bitar av forteljinga, og byggja vidare på desse bitane. Historiane er også ein måte å finna dei interessante områda då ein kan få fram mangfaldet i materialet ved å nytta slike narrasjonsteknikkar.

Korleis feltnotata er skrivne i utgangspunktet vil også ha innverknad på dei historiane ein skriv, og difor har eg også her snakka ein del om feltperioden og feltnotat for å visa korleis desse vil påverka det ein skriv. Eg har prøvd å vera open når eg har vore ute i feltet, der eg har skrive ned svært mykje rart og notata verkar ganske rotete når eg har sett gjennom dei. Dessutan vil den måten ein har fått lov å opptre på i feltet ha innverknad på kva ein ser. No har eg hatt ein ganske fri muligheit i observasjonsperiodane mine fordi eg har fått lov til å fylgje prosjektgruppa eg var med i på svært nært hald. Likevel tar det litt tid før ein er trygg i den nye situasjonen, så difor har det også vore fruktbart for meg å ha kunne kome tilbake til feltet fleire gongar. Eg har då hatt pausar frå feltet der eg har hatt muligheit til å skrive og analysa det eg har vore med på, sjølv om at eg ser at eg burde ha vore flinkare til å skriva meir om opplevingane i feltet rett etter at eg har vore ute.

Her har eg vore mest opptatt av korleis eg har laga meg ein forteljing om feltet for å kunna sortera den store mengda med datamateriale. Når ein nyttar slike narrasjonsteknikkar kan både eg som skrivar og dei som les bli fanga i min forteljing, til dømes korleis eg har valt å strukturera forteljinga kan ha innverknad på kva ein les ut av forteljinga. Kva har eg valt å fokusera på, kvifor har eg gjort det slik og er det forhold som gjere til at eg forfører med min tekst eller skjuler andre meiningar? Dette er forhold som eg bør tenkje gjennom når eg nyttar ein slik teknikk fordi meininga er jo å opne opp teksten men det kan like godt vera at ein lukkar teksten for anna meining. Difor er det viktig å prøve å opne opp teksten, sjølv om mine historiar er meint som ei fyrste handsaming av data og ikkje det endelege resultatet. Tidlegare

påpeikte eg at det kan vera mogeleg å opne opp teksten ved at ein stiller spørsmål til det ein skriv, og såleis prøver å få ei meir dialogisk forhold i teksten. Ein må altså både stille spørsmål til dei undersøkte sine forteljingar, min eigen tolking av deira forteljing og min historie frå feltet. I slike historiar kan ein forhandla med lesaren om meining ved at ein har bretta ut feltet og viser korleis ein kjem fram til resultata. Eg kan drøyma om at det vil fungera slik når den endelege avhandlingsteksten er ferdig. Dette kan i alle fall vera eit mål for det eg skal skriva vidare, og ta med seg dei beste verktøya frå narrasjonen.

Den etnografiske måten å skriva på er ganske deskriptiv fordi ein blant anna vil ha fram kor ein har vore. Eg ser for meg at min tekst til slutt ikkje berre vil vera deskriptiv med innehalda mange andre måtar å skriva på slik at teksten har opna opp for ein analyse på mange plan. Her har eg prøvd å visa kva eg har gjort for å ta hand om den store datamengda, og har gjort greie for mitt fyrste steg etter feltperioden som er å skriva tur i skogen historiar. Eg har sagt at dette er min måte å la rådata bli data som blir tatt med til vidare rundar i analysedansen. Dansen stoppar ikkje her, men vil kanskje nærma seg slutten når avhandlinga skal leverast?

Litteratur:

Atkinson, Paul (1992): *Understanding Ethnographic Texts*. Sage Publications, Newbury Park.

Aune, Margrete (1996): "Lange timer og lyse øyeblikk – om analyse av et kvalitativt datamateriale". *STS-arbeidsnotat 8/96*. Senter for teknologi og samfunn. Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet, Trondheim.

Bowden, Gary (1995): "Coming of Age in STS. Some Methodological Musings". I Shelia Jasanoff, Gerald E. Markle, James C. Petersen og Trevor Pinch (red.): *Handbook of Science and Technology Studies*. Sage Publications, Thousand Oaks.

Czarniawska, Barbara (1998): *A Narrative Approach to Organization Studies*. Sage Publications, Thousand Oaks.

Cortazzi, Martin (2001): "Narrative Analysis in Ethnography". I Atkinson, Paul m.fl. (red.): *Handbook of Etnography*. Sage Publication Ltd, London.

Emerson, Robert M., Rachel I. Fretz og Linda L. Shaw (2001): "Participant Observation and Fieldnotes." I Atkinson, Paul m.fl. (red.): *Handbook of Etnography*. Sage Publication Ltd, London.

Hasle, Marte E. (2001): "Hvem er jeg og hvem kan jeg være når jeg skriver? Om å skrive seg til erkjennelse, se med leserens blick og framstå i forskerens posisjon som en forteller". *Kvinneforskning*. 2001. Nr. 1.

Helland, Knut (1997): "Kvalitative intervju og feltobservasjon". I Helge Østby, Knut Helland, Karl Knapskog og Terje Hillesund: *Metodebok for medievitenskap*. Fagbokforlaget, Bergen.

- Law, John (1994): *Organizing Modernity*. Blackwell, Oxford.
- Marcus, George E. (1998): *Etnography through Thick and Thin*. Prinecton University Press, New Jersey.
- Nielsen, Bjerrum Harriet (1995): "Seductive Texts with Serious Intentions". *Educational Researcher*, jan. – feb. 1995.
- Nielsen, Bjerrum Harriet (2001): "Et innpust og et utpust – om artikkelskriving i kvalitativ samfunnsforskning". *Kvinneforskning*. 2001. Nr. 1.
- Richardson, L. (1990): *Writing Strategies: Reaching Diverse Audiences*. Sage, Newbury Park.
- Smith, Vicki (2001): "Ethnographies of Work and the Work of Etnographers." I Atkinson, Paul m.fl. (red.): *Handbook of Etnography*. Sage Publication Ltd, London.
- Traweek, Sharon (1992): "Border Crossings: Narrative Strategies in Science Studies and among Physicists in Tsukuba Science City, Japan." I: Andrew Pickering (red.): *Science as Practice and Culture*. University of Chicago Press, Chicago.
- Van Maanen, John (1988): *Tales of the Field. On Writing Ethnography*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Widerberg, Karin (2001): *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. Universitetsforlaget, Oslo.